

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielewicz (przewodniczący)

SSN Michał Laskowski

SSN Andrzej Tomczyk (sprawozdawca)

w sprawie **M. T.**

skazanego z art. 209 § 1a k.k.,

po rozpoznaniu 24 lipca 2024 r. w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Kościerzynie

z 25 października 2022 r., sygn. akt II K 641/21,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Kościerzynie do ponownego rozpoznania;**
- 2. obciąża Skarb Państwa wydatkami związanymi z rozpoznaniem kasacji Prokuratora Generalnego.**

Michał Laskowski

Wiesław Kozielewicz

Andrzej Tomczyk

UZASADNIENIE

M. T. został oskarżony o to, że

w okresie od 10 sierpnia 2020 roku do 30 października 2021 roku w miejscowości O., gm. [...] uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz swoich małoletnich dzieci: C. T., L. T., K. T., I. T. określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie III RC [...], powodując zaległości w wysokości znacznie przekraczającej równowartość trzech świadczeń okresowych, przez co naraził uprawnionych na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych,

tj. o przestępstwo z art. 209 § 1 i § 1a k.k.

Sąd Rejonowy w Kościerzynie wyrokiem z 25 października 2022 r., sygn. akt II K 641/21, orzekł:

„I. oskarżonego uznaje za winnego zarzucanego mu czynu i za to na mocy art. 209§1a kk skazuje go na karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

II. na mocy art.69§1 kk, art.70§1kk warunkowo zawiesza wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec oskarżonego na okres 2 (dwóch) lat próby,

III. na mocy art. 72§1 pkt 1 kk zobowiązuje oskarżonego do pisemnego informowania kuratora o przebiegu okresu próby raz na 6 (sześć) miesięcy poczynawszy od uprawomocnienia się wyroku,

IV. na mocy art.72§1 pkt 3 kk zobowiązuje oskarżonego w okresie próby do systematycznego wykonywania ciążącego na nim obowiązku łżenia na utrzymanie małoletnich dzieci: C., L., K., I. rodzeństwa T.,

V. na mocy art. 72§1 pkt 4 kk zobowiązuje oskarżonego w okresie próby do wykonywania pracy zarobkowej,

VI. na mocy art. 626§ 1 kpk obciąża oskarżonego kosztami procesu w całości, w tym na mocy art. 627 kpk zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa zwrot wydatków poniesionych w sprawie w kwocie 100 złotych, a na mocy art. 1, art. 2 ust.1 pkt 2 Ustawy z dnia 23.06.1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983r. Nr 49. poz. 223 ze zm.) wymierza oskarżonemu kwotę 120 złotych tytułem opłaty.”

Wyrok ten uprawomocnił się 3 listopada 2022 r., bez postępowania odwoławczego (k. 94 – akta o sygn. II K 641/21).

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego wniosł Prokurator Generalny, zaskarżając go w całości. Zarzucił on „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 343 § 6 i 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k. oraz art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., polegające na uwzględnieniu wniosku prokuratora o wydanie wobec M. T. wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy za opisany w akcie oskarżenia czyn z art. 209 § 1 i § 1a k.k., pomimo to, że okoliczności popełnienia wskazanego czynu i wina oskarżonego budziły wątpliwości w świetle uprzedniej karalności wymienionego, co skutkowało wydaniem w dniu 25 października 2022 r. wyroku skazującego M. T. za cały, zarzucony mu aktem oskarżenia czyn z art. 209 § 1 i § 1a k.k., popełniony w okresie od 10 sierpnia 2020 r. do 30 października 2021 r., podczas gdy za występki realizujący znamiona art. 209 § 1 k.k., popełniony na szkodę tych samych małoletnich pokrzywdzonych, zamykający się w granicach od sierpnia 2020 r. do 10 lutego 2021 r.. oskarżony został już uprzednio prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Kościerzynie z dnia 13 stycznia 2022 r.”

i wniosł

„o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do Sądu Rejonowego w Kościerzynie do ponownego rozpoznania.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należy zgodzić się ze skarżącym, że zaskarżony wyrok zapadł z rażącym naruszeniem przepisów postępowania wskazanych w kasacji, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia objętego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia.

Słusznie w kasacji - jej autor - przywołał te orzeczenia Sądu Najwyższego, które trafnie zauważają, iż z uwagi na treść art. 343 § 6 i 7 k.p.k. sąd, do którego oskarżyciel publiczny kieruje wniosek w trybie art. 335 § 2 k.p.k., jest zobligowany do jego szczegółowej (tak formalnej, jak i merytorycznej) kontroli. Kontrola ta powinna obejmować okoliczności popełnienia przestępstwa, kwestię zgodności wniosku o wymierzenie określonej kary ze stanowiskiem oskarżonego, jak również zgodność propozycji zawartych we wniosku z przepisami obowiązującego prawa materialnego i procesowego. Niezgodność wniosku z treścią tych przepisów pociąga za sobą niemożność jego uwzględnienia, a to skutkuje koniecznością rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2019 r., III KK

701/18). Rozpoznawanie spraw o przestępstwa określone w art. 209 k.k. wymaga wnikliwego badania okresów niealimentacji, z uwzględnieniem wszystkich ewentualnych wcześniejszych skazań tak prawomocnych, jak i nieprawomocnych. Elementy te rzutują zarówno na prawidłowe określenie tożsamości czynu pod względem czasu jego popełnienia, ustalenia ilości popełnionych czynów, przyjęcia prawidłowej kwalifikacji prawnej, jak i wysokości kary (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lutego 2021 r., III KK 401/20).

Stwierdzona w rozpoznawanej sprawie o przestępstwa określone w art. 209 k.k. sytuacja procesowa pozwala uznać, że Sąd Rejonowy w Kościerzynie nie zrealizował powyższych powinności należycie, w szczególności nie sprostął obowiązkowi należytej weryfikacji okoliczności popełnienia przestępstwa oraz wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a dokładnie uprzedniej karalności M. T., co doprowadziło do wydania zaskarżonego wyroku z rażącym naruszeniem art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Odstępując bowiem od poprawnej weryfikacji danych z Krajowego Rejestru Karnego, a następnie pozyskania odnotowanego w tym rejestrze wyroku Sądu Rejonowego w Kościerzynie z 13 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 169/21, na mocy którego M. T. został uprzednio prawomocnie skazany za czyn art. 209 § 1a k.k. (k. 88 - 90 akt o sygn. II K 169/21), Sąd pierwszej instancji przed wyrokowaniem w sprawie nie zbadał należycie – w aspekcie prawidłowego orzekania w przedmiocie czasu zarzuconego mu czynu – sytuacji prawnej oskarżonego ukształtowanej wszystkimi wydanymi wobec niego prawomocnymi wyrokami.

Tymczasem, jak ustalił skarżący, ten sam Sąd Rejonowy w Kościerzynie - uwzględniając wniosek prokuratora, złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k. - jeszcze przed zapadnięciem zaskarżonego kasacją wyroku z 25 października 2022 r. w sprawie sygn. II K 641/21, wyrokiem z 13 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 169/21, uznał M. T. za winnego tego, że od sierpnia 2020 r. do 10 lutego 2021 r. w miejscowości O., uchylał się do wykonania ciążącego obowiązku alimentacyjnego na rzecz dzieci C., L., K. i I. T., określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w Kościerzynie z 7 października 2019 r. w sprawie o sygn. akt III RC [...] przy czym łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości przekracza równowartość trzech świadczeń okresowych, tj. czynu z art. 209 § 1 k.k., za co na

mocy art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1, § 1a pkt 1 k.k. i art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

Nadto, na mocy art. 34 § 3 k.k. i art. 72 § 1 pkt 3 k.k. Sąd zobowiązał oskarżonego do systematycznego wykonywania ciężącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie małoletnich dzieci C., L., K. i I. rodzeństwa T. przez okres 8 miesięcy.

Sąd wydał również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów sądowych i zobowiązał oskarżonego do ich zapłaty na rzecz Skarbu Państwa (k. 88 - akta o sygn. II K 169/21).

Wskazany wyrok uprawomocnił się 21 stycznia 2022 r. bez postępowania odwoławczego (k. 90 - akta o sygn. II K 169/21).

Zestawienie ww. wyroków - jak trafnie dostrzega skarżący - pozwala na konkluzję, iż wydane przez Sąd Rejonowy w Kościerzynie obydwa orzeczenia - z 13 stycznia 2022 r. o sygn. akt II K 169/21 oraz z 25 października 2022 r., sygn. akt II K 641/21 - dotyczą przestępstw niealimentacji popełnionych przez oskarżonego M. T. na szkodę tych samych pokrzywdzonych.

Pierwszy z wydanych wyroków obejmuje okres od sierpnia 2020 r. do 10 lutego 2021 r. (sygn. akt II K 169/21), a drugi chronologicznie odnosi się do okresu od 10 sierpnia 2020 r. do 30 października 2021 r. (sygn. akt II K 641/21). Porównanie treści obydwu orzeczeń prowadzi do oczywistego wniosku, że okres uchylania się od świadczeń alimentacyjnych, przypisany temu samemu sprawcy na mocy kolejnego z wydanych wyroków, za tożsamy okres zawierający się w granicach od 10 sierpnia 2020 r. do 10 lutego 2021 r., został już objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio i prawomocnie zakończonej, a nadto wykroczył poza ten okres (od 11 lutego 2021 r. do 30 października 2021 r.).

W tym stanie rzeczy uznać należy, że Sąd pierwszej instancji nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji za jaki M. T., w ramach postępowania o sygn. akt II K 641/21, mógł zostać pociągnięty do

odpowiedzialności karnej, choć przepis art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. nakazuje precyzyjne - jak to tylko możliwe w realiach danej sprawy - określenie czasu popełnienia przestępstwa. Jak wskazuje się w orzecznictwie, czas popełnienia przestępstwa należy niewątpliwie do okoliczności istotnych w sprawie, co sprawia, że sąd orzekający zobligowany jest do podjęcia czynności zmierzających do dokonania prawidłowych ustaleń także w tym zakresie. W pojęciu dokładnego określenia czynu przypisanego - o czym mowa w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. - mieści się m.in. precyzyjne, tak jak to możliwe w realiach danej sprawy, określenie czasu popełnienia przestępstwa. W opisie czynu przypisanego wyrokiem należy bowiem zawrzeć nie tylko sposób popełnienia tego przestępstwa, jego ewentualne skutki, rodzaj atakowanego dobra chronionego prawem, ale również czas i miejsce działania lub zaniechania sprawcy. Precyzyjne ustalenie czasu popełnienia przestępstwa ma istotne znaczenie dla pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 19 marca 2019 r., IV KK 58/19; 20 kwietnia 2017 r., V KK 39/17).

Jak słusznie też dostrzegł skarżący, wskazana sytuacja procesowa nie skutkowałą jednocześnie zmaterializowaniem się bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci *rei iudicatae*. W orzecznictwie można odnotować ugruntowany pogląd, zgodnie z którym przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, względnie gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 23 lutego 2021 r., IV KK 186/20; 9 sierpnia 2017 r., II KK 222/17; z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 272/04).

Jednocześnie Sąd Najwyższy uznał, iż w wypadku przestępstw wieloczynowych, do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeśli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępczym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści

poprzedniego wyroku skazującego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 maja 2002 r., V KK 10/02).

W realiach rozpoznawanej sprawy, mając na uwadze okoliczność, iż przypisany oskarżonemu występuk uchylania się od alimentacji, w analizowanym przedziale czasowym, wykracza poza okres objęty uprzednim prawomocnym skazaniem, przyjąc należy, że Sąd Rejonowy w Kościerzynie dopuścił się rażącego naruszenia art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść zaskarżonego wyroku. Uchybienie to spowodowało dwukrotne skazanie M. T. o za ten sam fragment czynu (od 10 sierpnia 2020 r. do 10 lutego 2021 r.), polegającego na niealimentacji na rzecz tych samych pokrzywdzonych. Ustalenie prawidłowego okresu niealimentacji niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. Sąd *meriti* uprawniony był do dokonania karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego jedynie w odniesieniu do „pozostałego” do osądzenia okresu, nieobjętego wcześniejszym skazaniem wyrokiem Sądu Rejonowego w Kościerzynie z 13 stycznia 2021 r., II K 169/21 - w analizowanym fragmencie - zawierającego się w granicach od 11 lutego 2021 r. do 30 października 2021 r., gdzie prawidłowe postępowanie Sądu pierwszej instancji powinno też wywoływać potrzebę poddania wskazanego odcinka czasowego karnoprawnej ocenie przez pryzmat rodzaju i wymiaru ostatecznej kary orzeczonej w stosunku do M. T.

W tej sytuacji, należało przychylić się do wniosku kasacji Prokuratora Generalnego, tj. uchylić wyrok Sądu Rejonowego w Kościerzynie z 25 października 2021 r., sygn. akt II K 641/21 i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, w toku którego wydane zostanie orzeczenie uwzględniające powyższe uwagi i pozbawione opisanych błędów.

Michał Laskowski Wiesław Koziulewicz Andrzej Tomczyk

[J.I.]

[ał]